

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTAPLARINDA TARİHSEL KANIT TÜRLERİ*

HISTORICAL EVIDENCE TYPES IN THE REPUBLIC OF TURKIYE REVOLUTION HISTORY AND KEMALISM TEXTBOOKS

İlker DERE**, Emine DEMİRCİ DÖLEK***, Hatice GEDİK****

Geliş Tarihi/Received:14.03.2025

Kabul Tarihi/Accepted:29.06.2025

DERE, İlker-DEMİRCİ DÖLEK, Emine- GEDİK, Hatice, (2025), "T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında Tarihsel Kanıt Türleri", Belgi Dergisi, S.30, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2025/II, ss. 255-280.

Öz

Ders kitapları, tarih öğretiminde kullanılan temel materyallerden biri olup, kanıta dayalı öğretimin gerçekleştirilmesine aracılık etmektedir. Özellikle tarih ders kitapları bireylerin değer, inanç, karakter ve dünya görüşlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı, Türkiye’de kanıt temelli tarih öğretimi açısından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bu dersin kitapları, ortaokul kademesinde tarih dersinin nasıl ele alındığını değerlendirmek için önemli materyallerdir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarını tarihsel kanıt kullanımı açısından değerlendirmektir. Çalışma, doküman incelemesi yöntemiyle yürütülmüş olup, araştırmanın veri kaynaklarını Millî Eğitim Bakanlığı ile Semih Ofset tarafından yayınlanan, 2024 yılında Türkiye’de ortaokullarda 8. Sınıf kademesinde okutulan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları oluşturmaktadır. Ders kitaplarından elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş ve hangi tür kanıtların nasıl kullanıldığı tespit edilmiştir. Analiz sürecinde, kanıt türleri temel alınarak kodlamalar yapılmış, veriler bu kodlar altında sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma sonuçları, incelenen ders kitaplarında benzer sayıda kanıta yer verildiğini göstermektedir. En yaygın kullanılan kanıt türünün görsel kanıtlar olduğu, görsel kanıtlar içerisinde ise en fazla fotoğrafların kullanıldığı, fotoğrafların dışında kalan görsel kanıtlara kitaplarda sınırlı bir şekilde yer verildiği tespit edilmiştir. Yazılı kanıtlar arasında en çok söylev türünün kullanıldığı, ancak diğer kanıt türleri arasında yer alan kültürel ve toplumsal hafızayı yansıtan adetler, gelenekler, seremoniler ve kutlamalara ders kitaplarında yeterince yer verilmediği görülmüştür. Ayrıca, ders kitaplarında sözlü ve arkeolojik kanıtlara rastlanmamıştır. Kitaplarda Türkiye’nin yakın tarihini içeren konular bulunmasına rağmen sözlü kanıtlara yer verilmemesi dikkat çekici bir eksiklik olarak kaydedilmiş, buna bağlı olarak ders kitaplarının sözlü kanıtlarla zenginleştirilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: : *İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Ders Kitabı, Tarihsel Kanıt, Tarih Eğitimi.*

*Bu araştırmanın bir kısmı, 17-19 Ekim 2024 tarihleri aralığında Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi’nde gerçekleşen III. Uluslararası Temel Eğitim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Çalışmaya yazarlar eşit oranda katkı sağlamışlardır.

** Doç. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, dr.ilker.dere@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0003-0993-7812>).

***Arş. Gör., Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, eminedemirci@aksaray.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0003-4818-0621>).

****Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, htgedik@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0001-9090-7754>).

Abstract

Textbooks are among the fundamental materials used in history education, facilitating the implementation of evidence-based teaching. In particular, history textbooks play a significant role in shaping individuals' values, beliefs, character, and worldview. In this context, the Republic of Türkiye Revolution History and Kemalism textbook serves as a crucial resource for evidence-based history teaching in Türkiye. These textbooks are essential materials for evaluating how history education is approached at the middle school level. Accordingly, the aim of this study is to assess the use of historical evidence in Republic of Türkiye Revolution History and Kemalism textbooks. The study was conducted using the document analysis method, and the data sources consisted of 8th-grade Republic of Türkiye Revolution History and Kemalism textbooks published by the Ministry of National Education and Semih Ofset, which were used in Turkish middle schools in 2024. The data obtained from the textbooks were analyzed using content analysis to determine the types of evidence utilized and how they were employed. During the analysis process, evidence types were used as the basis for coding, and the data were classified and interpreted accordingly. The findings of the study indicate that a similar number of historical evidence types were included in the examined textbooks. Among these, visual evidence was the most frequently used, with photographs being the predominant form. However, the inclusion of other types of visual evidence was found to be limited. Among written evidence, speeches were the most commonly utilized, whereas cultural and societal memory-related evidence, such as traditions, customs, ceremonies, and celebrations, were not sufficiently represented in the textbooks. Furthermore, the study found no instances of oral or archaeological evidence. Despite covering topics related to Türkiye's recent history, the absence of oral evidence was noted as a significant finding. Consequently, it is recommended that these textbooks be enriched with oral evidence.

Keywords: *History of Reforms and Atatürkism, Textbook, Historical Evidence, History Education.*

Giriş

Tarih; geçmişte yaşanmış olayları, zaman, mekân ve ilgili kişiler bağlamında, belgelere dayalı olarak neden-sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır.¹ Tarihin konusu, geçmiş zamanda olup biten şeylerdir.² Şimdide kanıtı bulunan geçmiş araştıran tarih,³ aynı zamanda toplumun bugünkü durumunu ele alan ve bu doğrultuda geleceğe yön veren bir bilim dalıdır.⁴ Kanıtların yorumlanması ile işleyen tarih,⁵ bir akademik alan olarak geçmişten günümüze ulaşabilen kalıntı ve kanıtların incelenmesi ile geçmişin tasarımı ortaya koyar.⁶ Tarihçilerin başvurduğu kanıt kavramı, tarihin ve tarihî argümanların inşasında tarihsel bilgi kaynaklarının doğrulanması, yorumlanması ve kullanılması ile alakalıdır.⁷ Collingwood'a göre ise kanıt⁸, tek başına belge olarak adlandırılan şeylerin ortak adıdır. Tarih, kanıtlarla var olur⁹ ve tarihçinin zihninde geçmişin yeniden tasarımı ancak kanıtlarla mümkündür.¹⁰ Bu gerekçelerle tarihsel bilginin merkezinde tarihsel kanıtlar bulunmaktadır.¹¹ Tarihçinin zihninde geçmişin yeniden tasarlanması kanıtlarla mümkün olmaktadır.¹² Bu doğrultuda tarihçiler, geçmişte yaşanmış olaylara ilişkin kanıtlar üzerine düşünerek sorularına yanıt bulabilmektedirler.¹³

Kanıtlar alanyazında çeşitli kategorilere ayrılarak sınıflandırılmıştır. Kabapınar¹⁴ kanıtları, tarihsel birincil elden ve ikinci elden kanıtlar olmak üzere ikiye ayırmıştır. Güven¹⁵ ise kanıt türlerini dört kategoride sunmuştur. Bunlar: a. Arşiv materyalleri (mektuplar, raporlar, resmî yazışmalar, gazeteler), b. uzmanların hazırladıkları yazılar (kitap, makale), c. anıtlar, arkeolojik sit alanları, mezarlıklar, mağaralar, d. taşınabilir aletler, müze koleksiyonları, modelleri, sanat galerilerindeki reproduksiyonlardır. Bu güncel sınıflamalara rağmen tarihçilerin kullandığı kanıtlar, en detaylı şekilde Brooks, Aris ve Perry¹⁶ tarafından kategorilere ayrılmıştır (Şekil 1):

¹ Nuri Köstüklü, *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, Çizgi Kitabevi, Konya 2014, s. 21.

² Keith Jenkins, *Tarihi Yeniden Düşünmek* (Çev. B. Ş. Şener), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 1997, s. 18-19.

³ Cengiz İskender Özkan, *Tarih Felsefesi II* (Ed. D. Özlem), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2019, s. 104.

⁴ İbrahim Kafesoğlu, "Tarih İlimi ve Bizde Tarihçilik", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Cilt 13, Sayı 17-18, 1963, s.2.

⁵ Robin George Collingwood, *Tarih Tasarımı* (Çev. K. Dinçer), Gündoğan Yayınları, Ankara 1996, s. 40.

⁶ Erkan Dinç, *Tarih Öğretiminde Yazılı Kaynakların Kullanımı* (Ed. İ. H. Demircioğlu ve İ. Turan), *Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Pegem Akademi, Ankara 2020, s. 101.

⁷ Mike Denos ve Roland Case, *Tarihsel Düşünmeyi Öğretmek* (Çev. İ. H. Demircioğlu ve E. Demircioğlu), (Ed. P. Seixas ve P. Clark), Pegem Akademi, Ankara 2023, s. 6.

⁸ Collingwood, a.g.e., s. 40.

⁹ Özkan, a.g.e., s. 104.

¹⁰ Edward Hallett Carr, *Tarih Nedir?* (Çev. M. G. Gürtürk), İletişim Yayıncılık, İstanbul 2002, s. 26.

¹¹ Banu Çulha Özbaş ve Erdal Aslan, "Çocuklarla Birlikte Tarihsel Düşünme: 12-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Tarihsel Kanıta Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesinde Kaynak Çalışması Geliştirme Etkinliklerinin Değerlendirilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 24, 2008, s. 106.

¹² Carr, a.g.e., s. 26.

¹³ Collingwood, a.g.e., s. 40.

¹⁴ Yücel Kabapınar, *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimler Öğretimi: Hayat Bilgisi Öğretiminden Tarih Öğretimine*, Pegem Akademi, Ankara 2022, s. 268.

¹⁵ İsmail Güven, *Aktarımcı Tarih Öğretimi Anlayışından Kanıt Temelli Öğretime* (Ed. Y. D. Bozkuş ve T. Ayantaş), *Kanıt Temelli Tarih Öğretimi*, Pegem Akademi, Ankara 2023, s. 16.

¹⁶ Ron Brooks, Mary Aris ve Irene Perry, *The Effective Teaching of History*, Routledge, London 2013, s. 102-103.

Diğer Kanıtlar: Çocuk oyunları, eski âdetler, seremoniler.

Bu sınıflamaya 21. yüzyıl itibariyle artık tüm alanların vazgeçilmezi olan “dijital kanıtlar”ı da eklemek mümkündür.

Eğitimde Kanıtların Kullanımı

Eğitimde kanıt kullanımı ya da kanıta dayalı öğrenme, öğrencilerin akademik başarısını arttırarak uzun süreli öğrenmelere yardımcı olmaktadır.¹⁷ Ayrıca kanıt kullanımı; bireylerin değişim ve sürekliliği algılama, yaratıcılık, ilişki kurma, bilimsel düşünme, karar verme, organize etme ve strateji geliştirme gibi düşünme becerilerini geliştirmektedir.¹⁸ Bununla birlikte kanıta dayalı öğrenme, öğrencilerin farklı bakış açıları kazanmalarına, doğru bilgiye ulaşmalarına ve tarih biliminin mutlak doğrulara dayanmadığını kavramalarına katkı sağlamaktadır.¹⁹ Bunların ışığında tarihsel kanıtların kullanımının birincil kaynaklara erişim, derinlemesine analiz, eleştirel düşünme, tartışma ve aktif öğrenmeyi teşvik eden bir süreç²⁰ olduğunu söylemek mümkündür.

Eğitim süreçlerine katkılarına yer verilen kanıt kullanımına ya da kanıta dayalı öğretime, eğitimin her alanında başvurulmaktadır. Özel olarak tarihsel kanıtlar söz konusu olduğunda, dersler içinde sosyal bilgiler ve tarih öğretimi ön plana çıkmaktadır. Tarihî konuların öğretiminde çocuk merkezlilik, tarihçi becerilerini geliştirme, nedensellik, empati, kanıtların kullanımı ve yorumlanması konusunda 1970’lerde İngiltere’de ortaya çıkan “Yeni Tarih” anlayışının önemli bir katkısı olmuştur.²¹ Bu anlayışa dayalı tarih öğretiminin önemli becerileri arasında kaynak kullanımı ve kanıta dayalı öğrenme yer almıştır.²² Öğrencilerin kanıtları kullanması ve yorumlamasında birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılmaktadır²³ Birincil kaynaklar; belgeler, günlükler, röportajlar, ses kayıtları gibi²⁴ çeşitli verilerden oluşmaktadır. Birincil kaynaklardan yararlanılarak

¹⁷ Yasin Doğan, *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Yazılı Kanıtların Kullanımı*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007, s. 298; Hülya Işık, *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Konularının Öğretiminde Kanıt Temelli Öğrenme Modeli: Bir Aksiyon Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008, s. 3; Hüseyin Acar, *Ortaöğretim Coğrafya Kitaplarında Kanıt Kullanma Becerisinin İncelenmesi ve Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013, s. 74; Neslihan Durmuş, *Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Yazılı Kanıt Kullanımının Farklı Boyutlarıyla İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023, s. 86;

¹⁸ İlker Dere ve Betül Gökçınar, “Learning to Use Historical Evidence: Reflections from the Experiences of Perspective Social Studies Teachers”, *Inquiry Education*, Cilt 13, Sayı 1, 2021, s. 2., Ayşe Ünalı, *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kanıt Temelli Öğretim Uygulamalarının Bilimsel Düşünme ve Karar Verme Becerilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023, s. 118.

¹⁹ Yücel Kabapınar, *Kanıt Temelli Öğrenme; Tanım, Kapsam, Yaklaşımlar* (Ed. Y. Kabapınar), *Kimlik Belirleyen Derslerde Kanıt Temelli Öğrenme*, Pegem Akademi, Ankara 2019, s. 31; Tevfik Palaz, *Kanıt Kullanma* (Ed. B. Aksoy, B. Akbaba ve B. Kılcan), *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi*, Pegem Akademi, Ankara 2019, s. 325., Neslihan Durmuş, *Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Yazılı Kanıt Kullanımının Farklı Boyutlarıyla İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023, s. 86.

²⁰ Dere ve Gökçınar, a.g.e., s. 3.

²¹ Bahri Ata, “İngiltere’de Piaget ve Bruner’in Görüşlerinin İlköğretimde Tarih Öğretimine Yansıması Üzerine Bir Araştırma”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 6, 1999, s. 2.

²² Hilary Cooper ve Dursun Dilek, “A Comparative Study on Primary Pupils’ Historical Questioning Processes in Turkey and England: Emphatic, Critical and Creative Thinking”, *Educational Sciences: Theory & Practice*, Cilt 7, Sayı 2, 2007, s. 714.

²³ Dere ve Gökçınar, a.g.e., s. 2.

²⁴ Susan H. Vecchia, *Uncovering our History: Teaching with Primary Sources*, American Library Association, Chicago, 2004, s. 3., Fatma Acun, *Tarihin Kaynakları* (Ed. A. Şimşek), *Tarih Nasıl Yazılır? Tarih Yazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2019, s. 72.

oluşturulan ikincil kaynaklar²⁵ ise ders kitapları, tezler, filmler, makaleler, videolar gibi²⁶ çeşitli verileri içermektedir. Bilgi toplama ve araştırma sürecini destekleyen bu kaynaklar, öğrencilerin kullanımına sunulduğunda kanıt olarak değerlendirilebilir.²⁷

İngiltere’de yaklaşık yarım asır önce gündeme gelen kanıt temelli öğretim, Türkiye’de kısmi olarak 2005 yılında öğretim programlarında görünürlük kazanmıştır. Bu programlarda adı konulmasa da çeşitli tarihsel düşünme becerilerinin yanı sıra kanıt kullanma becerisine açık bir şekilde vurgu yapılmıştır. 2018 yılında ise Tarih Dersi Öğretim Programı’nda yapılan değişiklikler sonucu, tarih ders kitapları kanıt temelli eğitimi anlayışına göre yeniden düzenlenmiştir.²⁸ 8. sınıf T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı özelinde bakıldığında ise hem 2018 hem de 2024 programlarında kanıtlardan bahsedildiğini söylemek mümkündür. 2018 Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar adlı başlığın 3. maddesinde şu açıklamaya yer verilmiştir: *“Öğretmen, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde geçen tarih metodolojisine dair kavramlar (kanıt, sebep-sonuç, süreklilik-değişim, benzerlik-farklılık gibi) ile dersin içeriğine özgü kavramları (Tekâlif-i Milliye, Kuvâ-yı Milliye, millî egemenlik, tam bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, meclis, insan hakları gibi) öğrencilerin öğrenmelerine ve bu kavramları doğru kullanmalarına dikkat etmelidir.”*²⁹ Görüldüğü gibi, adı doğrudan zikredilmese de bazı tarihsel düşünme becerilerine ve kanıt kullanımına vurgu yapılmaktadır. Ayrıca yine aynı bölümün 7. maddesinde kaynaklar ve kanıt türleriyle ilgili şu açıklamaya yer verilmiştir: *“Konuların işlenişinde birinci el kaynakların (arşiv belgeleri, somut tarihî miras öğeleri, Nutuk vb.) kullanılması önemlidir. Öğrencilerin ele alınan olayları kendi bağlamları içerisinde kavrayabilmeleri için o dönemle ilgili yazılı, sesli, görsel ve görüntülü kaynaklara yer verilmesine özen gösterilmelidir. Bu amaçla ayrıca sözlü ve yazılı edebî ürünler ile gazete, internet vb. medya araçlarından yararlanılabilir.”*³⁰ Burada da doğrudan kanıt türleri şeklinde ifade edilmemiş olsa da dijital kanıtlar dahil olmak üzere birçok kanıt türünün kullanılması tavsiye edilmiştir. Ayrıca kazanımların açıklamalarında kanıt kullanımına dikkat çekilmiştir. Benzer şekilde 2024 8. sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı’nda öğrencilere kanıta dayalı araştırma ve sorgulama becerisinin kazandırılmasına öncelik verilmiş, öğrenme-öğretme uygulamalarında farklı türden tarihsel kaynakların kullanılmasının gerekliliği vurgulanmış ve öğrencilere tarihsel kanıt kullanımı konusunda rehberlik edilmesi önerilmiştir.³¹ Bu bilgilere dayanarak, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim programlarının kaynak ve kanıt kullanımına önem verdiğini söylemek mümkündür.

İlgili Araştırmalar

Eğitimde kanıt kullanımı konusunda alanyazında farklı çalışmalar mevcuttur. Bu araştırmalar, tarihsel kanıt kullanımı ve eğitimi üzerine yapılan çalışmaları farklı açılardan

²⁵ Zekeriyya Kurşun, Tarihin Kaynakları (Ed. Z. Kurşun), *Tarih Metodu*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2018, s. 23.

²⁶ Mark T. Gilderhus, *Tarih ve Tarihçiler: Tarih Yazılığına Giriş* (Çev. E. S. Özcan), Cantekin Matbaası, Ankara 2011, s. 163., Brooks, Aris ve Perry, a.g.e., s. 98-99.

²⁷ Dere ve Gökçinar, a.g.e., s. 29.

²⁸ Mehtap Koldaş ve Akif Pamuk, “Tarih Ders Kitaplarında Kanı Temelli Öğrenme Yaklaşımı: Ortaöğretim T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı Örneği”, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı Eğitim ve Toplum Özel Sayısı, 2020, s. 6416.

²⁹ Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], *T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 8. Sınıf)*, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara 2018, s. 9.

³⁰ MEB, a.g.e., s. 9.

³¹ MEB, T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı (8. Sınıf), Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara 2024, s. 4,9.

ele almaktadır. Öncelikle Barton³², Çulha-Özbaş³³ Durmuş³⁴ ile Öner ve Kınacı³⁵ öğrencilerin ve öğretmenlerin tarihsel kanıt ve kanıt kullanımı hakkındaki görüşlerini incelemişlerdir. Aytekin, Sağlam-Tekir ve Aktın³⁶, öğrencilerin tarihsel kanıt kullanma becerilerini; van Hover, Hicks ve Dack³⁷ öğretmenlerin tarihsel kaynakları ve kanıtları kullanma biçimlerini belirlemiştir. Akbaba³⁸, Doğan³⁹, Ginesar⁴⁰ ve Kızıl⁴¹, kanıt kullanımının öğrenci başarısı üzerindeki etkisine odaklanırken; Doğan⁴², Doğan⁴³, Doğan ve Kabapınar⁴⁴ ile Kabapınar ve Yetiş⁴⁵ kanıt temelli öğretimin derse karşı tutum ve algı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Ayrıca Dere ve Gökçınar⁴⁶, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarihsel kanıt kullanımı konusundaki algı ve deneyimlerini araştırmıştır. Bunların dışında öğretmen kılavuz kitaplarında⁴⁷, öğretim programlarında⁴⁸ ve ders kitaplarında⁴⁹ tarihsel kanıt kullanımına dair yapılan incelemeler de bulunmaktadır. Bu araştırmalar, tarihsel kanıt kullanımının eğitimdeki rolünün ve etkilerinin farklı açılardan anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Bu araştırmaya konu olan tarih ders kitaplarında kanıt kullanımını inceleyen dört araştırma tespit edilmiştir. Çakır⁵⁰ araştırmasında T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabını görsel kanıtlar; Kibar⁵¹ ortaöğretim tarih ders kitaplarını birinci ve ikinci

³² Keith C. Barton, "I Just Kinda Know: Elementary Students' Ideas about Historical Evidence", *Theory & Research in Social Education*, Cilt 25, Sayı 4, 1997.

³³ Banu Çulha Özbaş, *12-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Tarihsel Düşünme Gelişimi ve Tarihsel Kanıt Kullanımı*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010.

³⁴ Durmuş, a.g.e.

³⁵ Ümmühan Öner ve Müşerref Kübra Kınacı, "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kanıt Kullanma Becerisine İlişkin Görüşleri", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 20, Sayı 78, 2021.

³⁶ Eda Aytekin, Hürü Sağlam-Tekir ve Kibar Aktın, "Kanıt Temelli Öğrenme Yöntemiyle Öğrencilerin Tarihsel Kanıt Kullanma Becerileri", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, 2022.

³⁷ Stephanie van Hover, David Hicks ve Hilary Dack, "From Source to Evidence? Teachers' Use of Historical Sources in Their Classrooms", *The Social Studies*, Cilt 107, Sayı 6, 2016.

³⁸ Bülent Akbaba, "İnkılap Tarihi Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 2005.

³⁹ Doğan, a.g.e.

⁴⁰ Özkan Ginesar, "Kanıt Temelli Etkinliklerle Akademik Başarıyı Geliştirmeye Yönelik Bir Eylem Araştırması", *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, 2023.

⁴¹ Ömür Kızıl, "Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Kanıt Analizi Kullanımının 7. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi", *International Journal of Eurasian Education and Culture*, Cilt 3, Sayı 4, 2018.

⁴² Doğan, a.g.e.

⁴³ Sonay Doğan, *Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Temelli Öğrenmenin Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Eğilimlerine Ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024.

⁴⁴ Nihal Doğan ve Yücel Kabapınar, "Effects of the Evidence-Based History Teaching on Turkish Primary Students' Perception of History and Related Concepts", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, Cilt 2, Sayı 2, 2010.

⁴⁵ Yücel Kabapınar ve Ayşe Yetiş, "Öğretmen ve Öğrencilerin "Kanıt Temelli Tarih Öğretimi" ne İlişkin Görüşleri: Bir Durum Saptaması", *Turkish History Education Journal (TUHED)*, Cilt 8, Sayı 1, 2019.

⁴⁶ Dere ve Gökçınar, a.g.e.

⁴⁷ Tekin Çelikkaya ve Fatoş Boyraz, "Kanıt Temelli Öğretimin 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğretmen Kılavuz Kitaplarına Yansımaları", *Kastamonu Education Journal*, Cilt 26, Sayı 4, 2018.

⁴⁸ Banu Çulha Özbaş, *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Kanıt Temelli Öğretim* (Ed. Y. Kabapınar), *Kimlik Belirleyen Derslerde Kanıt Temelli Öğrenme*, Pegem Akademi, Ankara 2019., Fatih Yazıcı, *Güncel Tarih Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Kanıt Temelli Öğretim: "Türk Usulü Bir Yaklaşım mı?"* (Ed. Y. Kabapınar), *Kimlik Belirleyen Derslerde Kanıt Temelli Öğrenme*, Pegem Akademi, Ankara 2019., Durmuş, a.g.e.

⁴⁹ Acar, a.g.e., Merve Kaya, *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kanıt Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013; Uğur Çakır, "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı Görsellerinin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi", *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2016; Çulha Özbaş, 2019, a.g.e., Hilal Kibar, *Ortaöğretim Tarih Ders Kitapları Kanıt Temelli Öğrenme Yaklaşımının Neresindedir? Bir Saptama Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019., Yazıcı, a.g.e., Koldaş ve Pamuk, 2020, a.g.e., Durmuş, 2023, a.g.e.

⁵⁰ Çakır, 2016, a.g.e.

⁵¹ Kibar, 2019, a.g.e.

elden kanıtlar, yazılı ve görsel kanıtlar açısından analiz etmiştir. Yazıcı⁵² ortaöğretim tarih öğretim programı ve ders kitaplarını kanıt temelli öğretim; Koldaş ve Pamuk⁵³ ise ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabını birincil ve ikincil kaynaklar ve genel ağ kaynakları açısından incelemiştir. Mevcut çalışmaların ortaöğretim düzeyindeki tarih ders kitaplarına odaklandığı, özellikle 8. Sınıf T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarının tarihsel kanıt türleri açısından kapsamlı bir şekilde analiz edilmediği görülmektedir. Bu eksiklikten hareketle tasarlanan araştırmanın amacı, T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarını tarihsel kanıt kullanımı açısından değerlendirmektir. Bu doğrultuda araştırmada “8. Sınıf T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında hangi tarihsel kanıt türleri nasıl kullanılmıştır?” sorusuna yanıt aranmıştır.

YÖNTEM

Bu başlık altında, araştırmanın yöntemi, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada 8. sınıf T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarını tarihsel kanıtlar açısından değerlendirmek için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi; birincil ve ikincil kaynakların, kayıtların (resmî veya özel), yazılı belgelerin içeriklerinin titizlikle ve sistematik olarak incelenmesi sürecidir⁵⁴. Bu nitelikler dikkate alınarak ders kitabı sistematik bir şekilde değerlendirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Veri Kaynakları

Araştırmanın veri toplama kaynaklarını 2024 yılında ortaokullarda okutulan, Millî Eğitim Bakanlığı⁵⁵ ve Semih Ofset (S.E.K) Yayınlarına⁵⁶ ait 8. Sınıf T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları oluşturmaktadır. İlgili dokümanlara basılı ve elektronik olarak erişim sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Ders kitaplarından doküman incelemesi yöntemi ile elde edilen veriler, içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi, belirli bir materyalin dikkatli, ayrıntılı ve sistematik bir şekilde incelenerek içindeki kalıpların, temaların, önyargıların ve anlamların tespit edilip yorumlanması sürecidir.⁵⁷ Bu doğrultuda, analiz sürecinde Brooks, Aris ve Perry⁵⁸ tarafından sınıflandırılmış olan (Şekil 1) tarihsel kanıt türleri analiz birimi olarak kullanılmıştır. İlgili sınıflandırmada “Diğer Kanıtlar” sınıflamasında bulunmayan “anmalar” kategorisi araştırmacılar tarafından eklenmiştir. Elde edilen kodlar, ilgili tarihsel kanıt türleri başlığı

⁵² Yazıcı, 2019, a.g.e.

⁵³ Koldaş ve Pamuk, 2020, a.g.e.

⁵⁴ Elise Wach ve Richard Ward, “Learning About Qualitative Document Analysis”, Institute Development Studies Practice Paper in Brief, 13, 2013., Durmuş Ekiz, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Anı Yayıncılık, Ankara 2020., Umut Birkan Özkan, Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi, Pegem Akademi, Ankara 2021.

⁵⁵ Mehmet Ülkü., Özlem Mutlu ve Fatih Çetinkaya, Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8. Sınıf Ders Kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 2024.

⁵⁶ Salim Ülker ve Regaip Atalay, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8. Sınıf, Semih Ofset (S.E.K.) Yayınları, Ankara 2024.

⁵⁷ Bruce L. Berg ve Howard Lune, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (Çev. Ed. A. Arı). Eğitim Kitabevi, Konya 2019, s. 380.

⁵⁸ Brooks, Aris ve Perry, 1993, a.g.e.

altında yer almış, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bulguların bahsedilme sıklığını ifade etmek amacıyla frekans değerleri (f) kullanılmıştır. Ayrıca bulguları desteklemek için kitaplardan ekran görüntülerine yer verilmiştir.

BULGULAR

İncelenen ders kitaplarındaki tarihsel kanıt türleri tasnif edilmiş ve değerlendirilmiştir. Kitaplardaki kanıt türlerinin genel dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Ders Kitaplarındaki Tarihsel Kanıt Türlerinin Genel Dağılımı

Kanıt Türleri	MEB Yayınları	S.E.K. Yayınları
Görsel Kanıtlar	222	213
Yazılı Kanıtlar	112	154
Coğrafi Kanıtlar	28	19
Fiziksel Kanıtlar	17	4
Diğer Kanıtlar	4	2
Sözlü Kanıtlar	-	-
Arkeolojik Kanıtlar	-	-
Toplam	383	392

Tablo 1’de görüldüğü gibi; görsel, coğrafi, fiziksel ve diğer kanıt örnekleri ders kitaplarında birbirine yakın sayıda kullanılmıştır. Yazılı ve fiziksel kanıtların kullanımında önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Sözlü kanıtlar ve arkeolojik kanıtlar ise her iki kitapta da yer almamıştır.

Ders Kitaplarında Görsel Kanıtlar

Ders kitaplarında en çok kullanılan kanıt türü olan görsel kanıtlara (435) ilişkin dağılım Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Görsel Kanıtlar

Kanıtlar	MEB Yayınları	S.E.K. Yayınları
Fotoğraflar	171	166
Haritalar	18	18
Resimler	15	12
Çizimler	14	9
Karikatürler	1	2
Mühür	-	1
Grafik	-	1
Gravür	1	1
Kartpostal	2	3
Toplam	222	213

Tablo 2’ye göre, ders kitaplarında en fazla fotoğraf, harita, resim ve çizimler gibi görsel kanıtlar kullanılmıştır. Ders kitaplarında çoğunlukla Mustafa Kemal Atatürk’ün fotoğraflarının bulunduğu görülmektedir. Örnekler arasında “Kırmızı Yüzbaşı Mustafa Kemal, Mustafa Kemal Paşa ve Fevzi (Çakmak) Paşa’nın İzmir’e girişi, Mustafa Kemal İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde-1930, Türkiye’yi ziyaret eden İngiltere Kralı VIII. Edward’ın Atatürk tarafından Dolmabahçe Sarayı’nda karşılanması” başlıklı fotoğraflar yer almaktadır.

Görsel 1. Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal, Şam, 1905⁵⁹

Bunun yanında S.E.K. Yayınlarının kitabında “Çanakkale Cephesi’nde Mustafa Kemal, Mustafa Kemal Amasya müftüsüyle, Mustafa Kemal ve beraberindekiler çağdaş kıyafetlerle, Mustafa Kemal, Türk Dil Kurumu çalışmalarına başkanlık ederken” gibi başlıklara sahip fotoğraflara yer verilmiştir.

Görsel 2. Çanakkale Cephesi’nde Mustafa Kemal⁶⁰

Fotoğraflarla birlikte tarihî konuların öğretiminde önemli bir somutlaştırma aracı olan haritaların yoğun bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. MEB Yayınlarının ders kitabında kullanılan haritalar; Osmanlı Devleti’nin XX. yüzyıldaki sınırları, savaş bölgeleri (Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı, Millî Mücadele Dönemi) gibi konuları içermektedir. MEB Yayınlarında kullanılan bir harita örneği aşağıda sunulmuştur (Görsel 3).

⁵⁹ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 26.

⁶⁰ Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e., s. 43.

Görsel 3. II. İnönü Savaşı'nın yapıldığı alanı gösteren harita⁶¹

Haritaların dışında konuyu desteklemek için her iki kitapta birçok resim, gravür ve kartpostala yer verilmiştir.

Görsel 4. Mustafa Kemal'in Ankara'ya ilk gelişini gösteren resim⁶²

Görsel 2.48: Mustafa Kemal Ankara'ya ilk gelişinde "seğmenler" tarafından karşılanırken (Ressam Saip Tuna, Ankara Kurtuluş Savaşı Müzesi)

⁶¹ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 107.

⁶² Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e., s. 16.

Görsel 5. Osmanlı Mebusan Meclisi’nin açılış törenini gösteren gravür⁶³**Görsel 1.11:** Osmanlı Mebusan Meclisi’nin açılış törenini gösteren gravür, Dolmabahçe Sarayı, İstanbul.**Görsel 6.** Meşrutiyetin ilanı ile ilgili kartpostal⁶⁴**Görsel 1.6:** Meşrutiyetin ilanı ile ilgili kartpostal

Bu kartpostal, 1908 yılında II. Meşrutiyet’in ilanını kutlamak için hazırlanmıştır. Üzerinde Osmanlı Türkçesi ve Fransızca ifadeler yer almaktadır: “Vive la Patrie - Vive la Nation - Vive la Liberté (Yaşasın Vatan-Yaşasın Millet-Yaşasın Hürriyet)”.

Ders Kitaplarında Yazılı Kanıtlar

Ders kitaplarında kullanılan yazılı kanıtlar incelenmiş ve Tablo 3’te sunulmuştur.

⁶³ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 17.

⁶⁴ Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e., s. 16.

Tablo 3. Yazılı Kanıtlar

Kanıtlar	MEB Yayınları	S.E.K. Yayınları
Söylev (Nutuk)	30	47
Kitap	9	42
Gazeteler	20	20
Genel Ağ	14	9
Hatıratlar	9	13
Biyografi	6	13
Makale	12	-
İnternet Adresi	-	6
Belgeler	4	1
Ansiklopedi	1	3
Şiir	2	-
Afişler	2	-
Bildiri	1	-
Kanun Metinleri	2	-
Toplam	112	154

Tablo 3'e bakıldığında, ders kitaplarında yazılı kanıt türlerinin çok çeşitli olduğu, özellikle S.E.K. Yayınlarında daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Ders kitaplarındaki yazılı kanıtların kullanımında bazı alıntılarda "genel ağ" ve internet adresi şeklinde dipnotlara yer verilmiştir. İncelenen kitaplar İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük konularını içerdiği için doğal olarak her iki kitapta da en fazla Atatürk'ün nutuklarından (söylevlerinden) faydalanılmıştır.

Görsel 7. Nutuk'tan alıntı⁶⁵

Mustafa Kemal'in işgaller karşısındaki düşünceleri şöyledir:

"...Türk ata yurduna ve Türk'ün bağımsızlığına saldıranlar kimler olursa olsun onlara bütün ulusça silahlı olarak karşı çıkmak ve onlarla savaşmak gerekiyordu. Bu önemli kararın bütün gereklerini ilk gününde açıklamak elbette yerinde olamazdı. Uygulamayı birtakım evrelere ayırmak ve olaylardan yararlanarak ulusun duygu ve düşüncelerini hazırlamak ve adım adım ilerleyerek amaca ulaşmaya çalışmak gerekiyordu..."

(M. Kemal Atatürk, Nutuk, s. 21)

Atatürk'ün söylevlerinin yanı sıra her iki kitapta eşit sayıda (20) gazeteden faydalanılmıştır.

⁶⁵ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 61.

Görsel 8. Gazete haberi⁶⁶

Gazete haberi 6.2: 22 Temmuz 1936

Nutuk ve gazetelerin dışında genel ağ, hatırat, biyografi, makale, belgeler, ansiklopedi, şiir, afişler, bildiri ve kanun metinleri/ hükûmet kaydı türleri de ders kitaplarında başvurulmuş diğer yazılı kanıtlar arasında yer almıştır.

Görsel 9. Hatırat örneği⁶⁷

“

“Kardeşlerim arasında en sevdiğim Naciye’ydi. Çocuk yaşının üstünde hisli, duygulu ve öğrenmeye meraklıydı. Ben Harbiye’ye giderken kitaplarımı istemişti. Annemden onu okutmasını istemiştim. Ne ablam Fatma’yı ne ağabeylerim Ahmet ve Ömer’i hatırlıyorum. Son ikisi aynı yıl, 1883’te ben iki yaşında iken ölmüşler. Naciye; annem gibi sarışın, mavi gözlü, duru beyaz tenli idi. Tipik bir yörük kızıydı.” (Cemil Sönmez, Atatürk’ün Yetişmesi ve Öğretmenleri, s.10.)

”

Görsel 10. Mustafa Kemal’in Selânik Askerî Rüştîyesi 4. sınıf not çizelgesi⁶⁸

⁶⁶ Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e., s. 190.

⁶⁷ Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e., s. 20.

⁶⁸ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 23.

Not çizelgesine göre Mustafa Kemal'in o dönemde okuduğu bazı dersler şunlardır: Mantık, hendese, coğrafya, tarih-i İslâm, Fransızca.

Görsel 11. Arif Nihat Asya'nın Şiiri⁶⁹

*Ne suyun bizimdir, artık, ne selin
Kıyını el aldı adalar elin...
Toprağa belenmiş kınalı gelin,
"Vay benim gelinlik kınamı!" der, ağlar!
Gider Mustafa Paşa'm, "Tuna'm!" der, ağlar!*

*Gökte salalara çılgılık karışır;
Bulutları aşır göğe irişir..
Yerde -gayri- kurtlar kuşlar çığırır;
Kimi "yavrum!", kimi "anam!" der, ağlar;
Gider Mustafa Paşa'm, "Tuna'm!" der, ağlar!*

Arif Nihat Asya, 1964
(Arif Nihat Asya, Kökler ve Dallar, s. 107)

Ders Kitaplarında Fiziksel Kanıtlar

Ders kitaplarında kullanılan fiziksel kanıtlar incelenmiş ve Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Fiziksel Kanıtlar

Kanıtlar	MEB Yayınları	S.E.K. Yayınları
Araç-gereç	8	1
Savaş araçları	4	2
Ulaşım araçları	1	1
Maddî Kanıt	4	-
Toplam	17	4

MEB Yayınları ders kitabında kullanılan fiziksel kanıtlar arasında; araç-gereçler (gong, okka, arşın, terazi, saat, takvim, seçim sandığı, posta pulu), ulaşım araçları (gemi), savaş araçları (denizaltı, uçak) gibi örnekler yer almaktadır.

⁶⁹ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 35.

Görsel 12. Almanlara ait bir denizaltı⁷⁰

S.E.K. Yayınları ders kitabında bulunan fiziksel kanıtlar arasında ise; araç-gereç (okka), ulaşım aracı (Bandırma Vapuru), savaş aracı (Yavuz Zırhlısı) bulunmaktadır.

Görsel 13. Yavuz zırhlısı⁷¹

Ayrıca ders kitaplarında; madalya, sancak, bayrak gibi maddi kanıtlara da yer verilmiştir.

⁷⁰ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 54.

⁷¹ Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e., s. 146.

Görsel 14. Maraş'a verilen İstiklal Madalyası ve belgesi⁷²

Ders Kitaplarında Coğrafi Kanıtlar

Ders kitaplarında yer alan coğrafi kanıtlar incelenmiş ve Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Coğrafi Kanıtlar

Kanıtlar	MEB Yayınları	S.E.K. Yayınları
Binalar	21	13
Yerleşmeler	4	4
Anıtlar	2	2
İnsan-çevre etkileşimleri	1	-
Toplam	28	19

Ders kitaplarında; binalar, yerleşmeler, anıtlar ve insan-çevre etkileşimine ait coğrafi kanıtlar bulunmaktadır. En fazla kullanılan coğrafi kanıt türünün binalar olduğu görülmektedir. MEB Yayınları ders kitabında kullanılan coğrafi kanıtlar arasında Türkiye'nin yakın tarihiyle ilgili önemli binalara yer verilmiştir. Bunlar arasında "Mustafa Kemal'in doğduğu ev, Manastır Askerî İdadisi, Mustafa Kemal'in çalışmalarını yürüttüğü Mesudiye Oteli, Sivas Kongresi'nin yapıldığı tarihî Sivas Lisesi, Genelkurmay Başkanlığı binası, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Turhal Şeker Fabrikası, Anıtkabir"⁷³ gibi önemli hafıza mekânları bulunmaktadır.

S.E.K. Yayınları ders kitabında ise "Mustafa Kemal'in Selanik'te doğduğu ev, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Lozan Konferansı'nın yapıldığı bina, Hıfzısıhha Enstitüsü, Ankara Atatürk Orman Çiftliği Süt Fabrikası, Uşak Şeker Fabrikası, İstanbul Çimento Fabrikası"⁷⁴ gibi simge yapılara yer verilmiştir.

⁷² Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 97.

⁷³ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e.

⁷⁴ Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e.

Görsel 15. Uşak Şeker Fabrikası⁷⁵

İncelenen ders kitaplarında bulunan coğrafi kanıtlar arasında; Manastır ve Selanik'teki çeşitli yapılar (Mustafa Kemal'in doğduğu ev, Fatma Hatun Mahalle Mektebi, Manastır Askerî İdadisi gibi), I. Dünya Savaşı sonunda Batı Flanders'tan (Belçika) bir görüntü ve 1920'li yıllarda Ankara gibi örnekler bulunmaktadır.

Görsel. 16. 19. Yüzyıl sonlarında Selanik⁷⁶

Aşağıdaki görsellere bakarak Selanik'in ulaşım, sosyal ve ekonomik özellikleriyle ilgili neler söylenebilir? Açıklayınız.

Görsel 1.10: 19. yüzyıl sonlarında Selanik

Görsel 1.11: 19. yüzyıl sonlarında Selanik

Görsel 1.12: 19. yüzyıl sonlarında Selanik

Anıtlar kategorisinde; Kocatepe Anıtı, Kurtuluş Savaşı'nı anlatan rölyef⁷⁷, Samsun Onur Anıtı ve Anıtkabir'e⁷⁸ yer verilmiştir.

⁷⁵ Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e., s. 152.

⁷⁶ Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e., s. 19.

⁷⁷ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e.

⁷⁸ Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e.

Görsel 17. Kocatepe Anıtı⁷⁹

İnsan-çevre etkileşimleri kategorisinde Japonya'ya atılan atom bombası sonrasında çekilmiş bir fotoğraf bulunmaktadır.

Görsel 18. Japonya'ya atılan atom bombası sonrası, 1945⁸⁰

Ders Kitaplarında Diğer Kanıtlar

Ders kitaplarında yer alan diğer kanıtlar incelenmiş ve Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Diğer Kanıtlar

Kanıtlar	MEB Yayınları	S.E.K. Yayınları
Anmalar	2	-
Adet ve gelenekler	1	-
Kutlamalar	1	-
Seremoniler	-	1
Toplam	4	1

⁷⁹ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 118.

⁸⁰ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 211.

Ders kitaplarında kullanılan diğer kanıt türleri daha çok somut olmayan kültürel miras unsurlarıyla ilgilidir.

Görsel 19. Milli kültür unsurları⁸¹

Öte yandan MEB Yayınlarında adet ve gelenekler ile anmalar; S.E.K. Yayınlarında seremonilere yer verilmiştir.

Görsel 20. Seremoni örneği⁸²

Brooks vd. (2013) tarafından yapılan “Diğer Kanıtlar” sınıflamasında bulunmayan “anmalar” kategorisi araştırmacılar tarafından eklenmiştir. MEB Yayınlarında yer alan 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Gününe ait anma görseline aşağıda yer verilmiştir.

⁸¹ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 67.

⁸² Ülker ve Atalay, 2024, a.g.e., s. 134.

Görsel 21. Anma örneği⁸³

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları, tarihsel kanıtların kullanımı açısından değerlendirilmiştir. Yapılan içerik analizi ile, ders kitaplarında kullanılan tarihsel kanıtların genel dağılımı değerlendirildiğinde, her iki kitapta da görsel ve yazılı kanıtların ağırlıkta olduğu, buna karşın sözlü ve arkeolojik kanıtların ise hiç kullanılmadığı belirlenmiştir. Arkeolojik kanıtların kullanılmamasının nedeni, ders kitaplarının yakın dönem konularını içermesidir. Ancak yakın dönem tarih konularının öğretimi için oldukça uygun olan sözlü kanıtların⁸⁴ ders kitaplarında yer almaması oldukça dikkat çekicidir. Bu durum, her iki kitabın en önemli eksikliği, dolayısıyla belgeye dayalı tarih anlayışının bir yansıması olarak kaydedilmiştir. Elde edilen sonuçla bağlantılı olarak Doğan ve Dinç⁸⁵ araştırmalarında, ders kitaplarında kanıtlara sistematik bir şekilde yer verilmediğini vurgulamışlardır.

Ders kitaplarında en çok görsel kanıtların kullanıldığı tespit edilmiştir. Görsel kanıtlar arasında en çok fotoğrafların kullanılması beklenen bir durumdur. Buna karşın; karikatür, mühür, grafik, gravür ve kartpostal gibi türlerin sınırlı kalması dikkat çekicidir. Kaya'nın⁸⁶ da daha önce sosyal bilgiler ders kitaplarını incelediği çalışmada tespit ettiği gibi, ders kitaplarında görsel kanıt ve türlerinin dengeli bir dağılıma sahip olmadığı görülmektedir. Halbuki görsel öğelerin⁸⁷ ve özelde fotoğrafların⁸⁸ öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırdığı, derse katılımlarını arttırdığı, öğrenmelerini⁸⁹ ve tarihsel düşünme becerilerini geliştirdiği⁹⁰ pek çok araştırmamanın sonucunda vurgulanmaktadır. Bu durum, görsel kanıtların ders kitaplarında daha özenli ve dikkatli kullanılmasının önemini ortaya koymaktadır.

⁸³ Ülkü, Mutlu ve Çetinkaya, 2024, a.g.e., s. 167.

⁸⁴ İlker Dere, Kanıt Temelli Öğrenmeyle İlişkisi Bağlamında Sözlü Tarihe Bakmak (Ed. Y. Kabapınar), *Kimlik Belirleyen Derslerde Kanıt Temelli Öğrenme*, Pegem Akademi, Ankara 2019.

⁸⁵ Yasin Doğan ve Erkan Dinç, "Birinci Elden Tarih Kaynaklarının Sosyal Bilgiler ve Tarih Derslerinde İnternet Üzerinden Kullanımı: ABD ve İngiltere'den Uygulama Örnekleri", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, 2007, s.198.

⁸⁶ Kaya, 2013, a.g.e.

⁸⁷ William G. Holliday, "Textbook Illustrations: Fact of Filler?", *The Science Teacher*, Cilt 57, Sayı 9, 1990, s. 27-29.

⁸⁸ Akbaba, 2005, a.g.e.

⁸⁹ Ahmet Sağlamgöncü, *Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Ortamlarına Görsel Okumayı Eklelemek: Örnek Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2016, s. 222.

⁹⁰ Besime Arzu Güngör-Akinci ve Dursun Dilek, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temsili Resim Kullanımıyla Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi", *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 36, 2012, s. 5-23.

Eğitimde yazılı kanıt kullanımının faydaları yapılan araştırmalarda ele alınmıştır. Akademik başarıyı arttırma⁹¹, anlama becerilerini geliştirme, yaratıcılıklarını arttırma⁹² ele alınan faydalar arasında yer almaktadır. Ders kitaplarının yazılı kanıtlar açısından değerlendirilmesi sonucunda, görsel kanıtlardan sonra en çok yazılı kanıtların kullanıldığı belirlenmiştir. Yazılı kanıtlar açısından incelenen ders kitaplarında, her iki kitapta da en çok söylev (nutuk) türünün tercih edildiği belirlenmiştir. Benzer şekilde Kibar⁹³, 11. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında kullanılan yazılı kanıtların çoğunun Nutuk'tan ve Mustafa Kemal Atatürk'ün sözlerinden oluştuğunu tespit etmiştir. Aslında bu beklenen bir sonuçtur. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konuları Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünü yaptığı Millî Mücadeleye ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş evrelerine odaklandığı için, ders kitaplarında yazılı kanıt olarak en çok Atatürk'ün konuşmalarının kaydı olan Nutuk adlı eseri tercih edilmiştir.

Ders kitaplarının fiziksel kanıtlar açısından incelenmesi sonucunda MEB ve S.E.K. yayınlarında fiziksel kanıtların kullanımında belirgin bir fark (MEB kitabının lehine) olduğu, MEB Yayınları'nda fiziksel kanıtların daha fazla tercih edildiği, özellikle araç-gereç ve maddî kanıt kategorilerinde S.E.K. Yayınlarına kıyasla daha geniş bir şekilde yer aldığı tespit edilmiştir. Fiziksel kanıtların tarih öğretiminde somutlaştırıcı bir rol oynadığı göz önünde bulundurulduğunda, bu tür kanıtların ders kitaplarında yeterli düzeyde yer almasının öğrencilerin tarihsel olayları daha iyi kavrayabilmelerine ve dönemin kültürünü anlamalarına katkı sağlayacağı söylenebilir. Coğrafi kanıtlar açısından yapılan değerlendirmede ise, MEB Yayınlarında coğrafi kanıtların daha fazla yer aldığı, özellikle binalar kategorisinde S.E.K. Yayınlarına kıyasla daha geniş bir kullanım olduğu görülmektedir. Her iki yayında da yerleşmeler ve anıtlara benzer oranlarda yer verilirken, insan-çevre etkileşimi yalnızca MEB Yayınlarında kullanılmıştır. Coğrafi kanıtların, tarihsel ve mekânsal bağlamı algılamada önemli bir role sahip olduğu düşünüldüğünde, ders kitaplarında bu tür kanıtların çeşitlendirilmesi, öğrencilerin tarihsel olayları çevresel ve kültürel bağlamlarıyla birlikte değerlendirmelerine katkı sağlayabilir. Son olarak, ders kitapları diğer kanıt türleri açısından incelenmiş ve her iki yayında da kullanımın oldukça sınırlı olduğu belirlenmiştir. MEB Yayınlarında anma, âdet ve gelenekler ile kutlamalara; S.E.K. Yayınlarında yalnızca seremoniye sınırlı olarak yer verilmiştir. Bu sonuç, kültürel ve toplumsal hafızayı yansıtan bu tür kanıtların ders kitaplarında yeterince temsil edilmediğini göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Ders kitaplarında sözlü kanıtlara ve toplumsal hafızaya yönelik kanıtlara daha fazla yer verilmelidir. Bu kapsamda önceden yapılmış sözlü tarih görüşmelerinden alıntılar kullanılabilir.
- Ders kitaplarında işlenen konunun dönemini daha canlı bir şekilde yansıtmak için fotoğraf ve resimlerin dışındaki görsel kanıt türlerine (mühür, gravür ve kartpostal) de ağırlık verilmelidir.
- Ders kitaplarında değişim ve sürekliliğin algılanmasına yardımcı olacak belirli gün ve haftalara ait anmalar, kutlamalar, seremoniler, âdet ve gelenekler gibi diğer kanıt türlerine de yer verilmelidir.

⁹¹ Doğan, 2007, a.g.e.

⁹² Hasan Işık, *Tarih Öğretiminde Doküman Kullanımının Öğrencilerin Tarihsel Düşünme Becerilerine ve Başarılarına Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008, s. 221.

⁹³ Kibar, 2019, a.g.e.

Kaynakça

- Acar, Hüseyin (2013). *Ortaöğretim Coğrafya Kitaplarında Kanıt Kullanma Becerisinin İncelenmesi ve Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Acun, Fatma (2019). "Tarihin "Kaynakları", *Tarih Nasıl Yazılır? Tarih Yazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji*, Ed. Ahmet Şimşek, Ankara, TTK, s. 69-92.
- Akbaba, Bülent (2005). "İnkılap Tarihi Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 14, Sayı, 1, s. 65-78.
- Ata, Bahri (1999). "İngiltere'de Piaget ve Bruner'in Görüşlerinin İlköğretimde Tarih Öğretimine Yansımaları Üzerine Bir Araştırma", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 6, Sayı, 6, s. 47-55.
- Aytekin, Eda., Sağlam-Tekir, Hürü ve Aktın, Kibar (2022). "Kanıt temelli öğrenme yöntemiyle öğrencilerin tarihsel kanıt kullanma becerileri", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 23, Sayı, 2, s. 1051-1079. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1031214>
- Barton, Keith C. (1997). "I Just Kinda Know": Elementary Students' Ideas About Historical Evidence" *Theory & Research in Social Education*, C. 25, Sayı, 4, s. 407-430. <https://doi.org/10.1080/00933104.1997.10505821>
- Berg, Bruce L. ve Lune, Howard (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Çev. Ed. Asım Arı, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Brooks, Ron., Aris, Mary. ve Perry, Irene (2013). *The Effective Teaching of History*. London: Routledge.
- Carr, Edward Hallett (2002). *Tarih Nedir?* Çev. Misket Gizem Gürtürk, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Collingwood, Robin George (1996). *Tarih Tasarımı*, Çev. Kurtuluş Dinçer, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Cooper, Hilary. ve Dilek, Dursun (2007). "A Comparative Study on Primary Pupils' Historical Questioning Processes in Turkey and England: Empathic, Critical and Creative Thinking", *Educational Sciences: Theory & Practice*, C. 7, Sayı, 2, s. 713-725.
- Çakır, Uğur (2016). "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı Görsellerinin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi", *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, C. 1, Sayı, 1, 6-18.
- Çelikkaya, Tekin ve Boyraz, Fatoş (2018). "Kanıt Temelli Öğretimin 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğretmen Kılavuz Kitaplarına Yansımaları", *Kastamonu Education Journal*, C. 26, Sayı, 4, 1227-1236. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.434153>
- Çulha-Özbaş, Banu (2010). *12-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Tarihsel Düşünme Gelişimi ve Tarihsel Kanıt Kullanımı* (Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çulha-Özbaş, Banu (2019). "Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Kanıt Temelli Öğretim", *Kimlik Belirleyen Derslerde Kanıt Temelli Öğrenme*, Ed. Yücel Kabapınar, Ankara: Pegem Akademi, s. 57-73.
- Çulha-Özbaş, Banu. ve Aslan, Erdal (2008). "Çocuklarla Birlikte Tarihsel Düşünme: 12-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Tarihsel Kanıt Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesinde Kaynak Çalışması Geliştirme Etkinliklerinin Değerlendirilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı, 24, s. 105-112.
- Denos, Mike. ve Case, Roland (2023). *Tarihsel Düşünmeyi Öğretmek*, Çev. Ed. İsmail Hakkı Demircioğlu ve Ebru Demircioğlu, Ed. Peter Seixas ve Penney Clark, Ankara: Pegem Akademi.
- Dere, İlker (2019). "Kanıt Temelli Öğrenmeyle İlişkisi Bağlamında Sözlü Tarihe Bakmak",

- Kimlik Belirleyen Derslerde Kanıt Temelli Öğrenme*, Ed. Yücel Kabapınar, Ankara: Pegem Akademi, s. 293-312.
- Dere, İlker ve Gökçınar, Betül (2021). "Learning to Use Historical Evidence: Reflections from the Experiences of Prospective Social Studies Teachers", *Inquiry Education*, C. 13, Sayı, 1, s. 1-16. <https://digitalcommons.nl.edu/ie/vol13/iss1/4>
- Dinç, Erkan (2020). "Tarih Öğretiminde Yazılı Kaynakların Kullanımı", *Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Ed. İsmail Hakkı Demircioğlu ve İbrahim Turan, Ankara: Pegem Akademi, s. 102,139.
- Doğan, Nihal ve Kabapınar, Yücel (2010). "Effects of the Evidence-Based History Teaching on Turkish Primary Students' Perception of History and Related Concepts", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, C. 2, Sayı, 2, s. 4677-4682. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.749>
- Doğan, Sonay (2024). *Sosyal Bilgiler Dersinde Kanıt Temelli Öğrenmenin Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Eğilimlerine ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, Yasin (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Yazılı Kanıtların Kullanımı* (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, Yasin ve Dinç, Erkan (2007). "Birinci Elden Tarih Kaynaklarının Sosyal Bilgiler ve Tarih Derslerinde İnternet Üzerinden Kullanımı: ABD ve İngiltere'den Uygulama Örnekleri", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 11, Sayı, 2, 2007, s. 195-220.
- Durmuş, Neslihan. (2023). *Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Yazılı Kanıt Kullanımının Farklı Boyutlarıyla İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize.
- Ekiz, Durmuş (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gilderhus, Mark T. (2011). *Tarih ve tarihçiler: Tarih Yazıcılığına Giriş*, Çev. Emine Sonnur Özcan, Ankara: Cantekin Matbaası.
- Ginesar, Özkan (2023). "Kanıt Temelli Etkinliklerle Akademik Başarıyı Geliştirmeye Yönelik Bir Eylem Araştırması", *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 14, Sayı, 1, s. 597-630.
- Güngör-Akıncı, Besime Arzu ve Dilek, Dursun (2012). "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temsili Resim Kullanımıyla Tarihsel Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi", *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı, 36, s. 5-23.
- Güven, İsmail (2023). "Aktarmacı Tarih Öğretimi Anlayışından Kanıt Temelli Öğretime", *Kanıt Temelli Tarih Öğretimi*, Ed. Yıldız Devci Bozkuş ve Tolgahan Ayantaş, Ankara: Pegem Akademi, s. 3-21.
- Holliday, William G. (1990). "Textbook Illustrations: Fact of Filler?", *The Science Teacher*, C. 57, Sayı, 9, s. 27-29. <https://www.jstor.org/stable/24145362>
- Işık, Hasan (2008). *Tarih Öğretiminde Doküman Kullanımının Öğrencilerin Tarihsel Düşünme Becerilerine ve Başarılarına Etkisi* (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Işık, Hülya (2008). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Konularının Öğretiminde Kanıt Temelli Öğrenme Modeli: Bir Aksiyon Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Jenkins, Keith (1997). *Tarihi Yeniden Düşünmek*, Çev. Bahadır Sina Şener, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Kabapınar, Yücel. (2019). "Kanıt Temelli Öğrenme Tanım, Kapsam, Yaklaşımlar", *Kimlik Belirleyen Derslerde Kanıt Temelli Öğrenme*, Ankara: Pegem Akademi, s. 29-54.
- Kabapınar, Yücel (2022). *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilgiler Öğretimi: Hayat Bilgisi*

- Öğretiminden Tarih Öğretimine, Ankara: Pegem Akademi.
- Kabapınar, Yücel ve Yetiş, Ayşe (2019). "Öğretmen ve Öğrencilerin "Kanıt Temelli Tarih Öğretimi" ne İlişkin Görüşleri: Bir Durum Saptaması", *Turkish History Education Journal (TUHED)*, C. 8, Sayı, 1, s. 231-262. <https://doi.org/10.17497/tuhed.555574>
- Kafesoğlu, İbrahim (1963). "Tarih İlmi ve Bizde Tarihçilik", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C. 13, Sayı, 17-18, s. 1-16.
- Kaya, Merve (2013). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kanıt Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kızıl, Ömür (2018). "Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Kanıt Analizi Kullanımının 7. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi", *International Journal of Eurasian Education and Culture*, C. 3, Sayı, 4, s. 47-73.
- Kibar, Hilal (2019). *Ortaöğretim Tarih Ders Kitapları Kanıt Temelli Öğrenme Yaklaşımının Neresindedir? Bir Saptama Çalışması* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koldaş, Mehtap ve Pamuk, Akif (2020). "Tarih Ders Kitaplarında Kanıt Temelli Öğrenme Yaklaşımı: Ortaöğretim T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı Örneği", *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, C. 16, Sayı, Eğitim ve Toplum Özel Sayısı, s. 6413-6436. <https://doi.org/10.26466/opus.825129>
- Köstüklü, Nuri (2014). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kurşun, Zekeriyya (2018). "Tarihin Kaynakları", *Tarih Metodu*, Ed. Zekeriyya Kurşun, *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi*, s. 22-41.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). "T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 8. Sınıf)", Ankara: TTK.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2024). "T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı (8. Sınıf)", Ankara: TTKB.
- Öner, Ümmühan ve Kınacı, Müşerref Kübra (2021). "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kanıt Kullanma Becerisine İlişkin Görüşleri", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 20, Sayı, 78, s. 1155-1174.
- Özkan, Cengiz İskender (2019). *Tarih Felsefesi II.*, Ed. Doğan Özlem, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Özkan, Umut Birkan (2021). *Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Palaz, Tevfik (2019). "Kanıt Kullanma", *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi*, Ed. Bülent Aksoy, Bülent Akbaba ve Bahadır Kılcan, Ankara: Pegem Akademi, s. 307-334.
- Sağlamgöncü, Ahmet (2016). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Ortamlarına Görsel Okumayı Eklemlmek: Örnek Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ülker, Salim ve Atalay, Regaip (2024). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8. Sınıf*, Semih Ofset (S.E.K.) Yayınları.
- Ülkü, Mehmet, Mutlu, Özlem ve Çetinkaya, Fatih (2024). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8. Sınıf Ders Kitabı*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Ünalı, Ayşe (2023). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kanıt Temelli Öğretim Uygulamasının Bilimsel Düşünme ve Karar Verme Becerilerine Etkisi* (Doktora Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- van Hover, Stephanie, Hicks, David ve Dack, Hilary (2016). "From Source to Evidence? Teachers' Use of Historical Sources in Their Classrooms", *The Social Studies*, C. 107,

Sayı, 6, 209-217. <https://doi.org/10.1080/00377996.2016.1214903>

Veccia, Susan H. (2004). *Uncovering Our History: Teaching with Primary Sources*, Chicago: American Library Association.

Wach, Elise. ve Ward, Richard (2013). "Learning About Qualitative Document Analysis". *Institute Development Studies Practice Paper in Brief*, 13, 1-11.

Yazıcı, Fatih (2019). "Güncel Tarih Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Kanıt Temelli Öğretim: "Türk Usulü Bir Yaklaşım mı?", *Kimlik Belirleyen Derslerde Kanıt Temelli Öğrenme*, Ankara: Pegem Akademi, s. 75-100.